

Cümhuriyyət dövrü Litva konsulu prezidentlərin diqqətində

Vintsas KREVE - 140

Mahir Həməyev,

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri,
Litva Yazıçılar İttifaqının üzvü

2022-ci il oktyabrın 19-da Litva dövlətinin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətindəki ilk konsulu Vintsas Kreve-Mitskəviçyusun anadan olmasının 140 ili tamam olur. Məqalənin bu yubiley münasibəti ilə yazıldığını nəzərə alsaq, əvvəlcə Vintsas Krevenin Azərbaycanda göstərdiyi çoxşaxəli fəaliyyətlə bağlı müxtəsər bilgilər təqdim etməyimiz, yəqin ki, başa düşüləndir.

Vintsas Kreve (1882-1954) XX əsr Litva ədəbiyyatının ən məşhur klassik yazıçılarından biridir, eyni zamanda görkəmli ədəbiyyatşünas və dilçi alim, ictimai-siyasi və mədəni xadim kimi tanınıb. O, Kaunas və Vilyūs universitetlərinin professoru (1922-1943), həm də Litva SSR EA-nın ilk prezidenti olub (1941). Kreve onun ədəbi təxəllüsüdür, həqiqi фамилиясы isə Mitskəviçyusdur.

Vintsas Kreve, həmçinin, çoxəsrlik Litva-Azərbaycan ədəbi-mədəni və ictimai-siyasi əlaqələri tarixinə yeni səhifələr yazmış, xalqlarımız arasındakı münasibətlərin inkişafına qiymətli töhfələr vermiş, Azərbaycan mədəniyyəti qarşısında mühüm xidmətlər göstərmiş şəxsiyyətlərdəndir. Onun həyat və yaradıcılığının, pedaqoji, elmi-mədəni, ictimai-siyasi və diplomatik fəaliyyətinin 11 ilə yaxın dövrü sıx şəkildə Azərbaycanla bağlı olub. Belə ki, o, 1909-1920-ci illərdə Bakı 1-ci realnı məktəbində rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyib. V.Kreve o zaman Bakıda Vikentiy İosifoviç Mitskəviç kimi tanınıb.

V.Kreve həmin illərdə Bakı 1-ci realnı məktəbində işləyən böyük pedaqoq və ünlü yazıçı Abdulla Şaiqlə dostluq və yaradıcılıq əlaqələri saxlayıb, eyni zamanda A.Şaiqin ədəbi görüş dairəsinin genişlənilməsi formalaşmasında, onun Avropa ədəbiyyatı xəzinəsini öyrənməsində böyük əmək sərf edərək mühüm rol oynayıb. Bunu A.Şaiqin özü 1957-ci ildə V.Kreve haqqında yazdığı xatirələrində minnətdarlıqla qeyd edib.

V.Kreve azərbaycanlı şagirdlərinin mütərəqqi dünyagörüşlərinin formalaşması, ədəbi-estetik və elmi-nəzəri baxışlarının rəşional istiqamətdə inkişaf etməsi və beləliklə də, Azərbaycan türklərindən oluşan yüksək səviyyəli ziyalı dəstəsinin yetişdirilməsi işinə mühüm töhfələr verib. Onun yetişdirmələri arasında sonralar Azərbaycanda yazıçı, coğrafiyaçı alim, həkim, iqtisadçı, pedaqoq və ictimai-mədəni xadimlər kimi tanınmış Tağı Şahbazi Simurq, Ruhulla Axundov, Abdulla Şıxlinski, Abdulla Şahbazov, Həbib Talışinski, Qulaməli Həsənov, Hadı Əliyev, Səməndər Axundov və çox sayda digər görkəmli ziyalılar vardır.

V.Krevenin azərbaycanlı şagirdlərə xüsusi hörməti və məhəbbəti olub. O, şagirdlərində milli şüur və özünüdərkətmənin formalaşması, vətənpərvərlik hisslərinin oyadılması, milli-mənəvi dəyərlərimizin - Azərbaycan tarixi, dili və ədəbiyyatının öyrənilib təbliğ olunması, maarif və mədəniyyətin xəlqi ruhda tərəqqi tapması istiqamətində və habelə azərbaycançılıqla bağlı bir çox digər sahələrdə xeyirxah işlər görüb, böyük xidmətlər göstərib.

V.Kreve Azərbaycanda həm də mədəni xadim kimi fəaliyyət göstərmiş, Bakının ictimai-mədəni həyatında yaxından iştirak edib, 1911-ci ildə Bakı Xalq Universitetini yaradanlardan biri olub və müxtəlif auditoriyalarda ədəbiyyat, dil, tarix, fəlsəfə və din mövzularında mühazirələr oxuyub, mütərəqqi ruhlu çıxışlar edib.

V.Kreve Bakının siyasi həyatında da yaxından iştirak edib - 1917-ci ilin oktyabrında Bakı şəhər Dumasına qəslən (deputat) seçilib və həmin il dekabrın 12-dən etibarən, bir müddət həm də Dumanın katibi olaraq fəaliyyət göstərmiş. V.Krevenin 1921-ci ildə Kaunasda yazdığı tərcümeyi-halında göstərilir ki, o, həmçinin 1917-1918-ci illərdə Eserlər partiyası Bakı şəhər komitəsinin "Znamya truda" qəzetini redaktə edib.

Şərq fəlsəfəsi, eləcə də Azərbaycan xalq ədəbiyyatı və mədəniyyəti V.Krevenin ədəbi, elmi və publisistik yaradıcılığına güclü təsir göstərmiş. Ədəbin məşhur "Şərq hekayətləri" adlı kitabı onun bütün yaradıcılığının ideya-fəlsəfi açarı hesab olunur. "Şərq hekayətləri" kitabına Baltik xalqları ədəbiyyatı tarixində ilk dəfə olaraq İslam, Buddizm, Zərdüşət və Yəhudi dinləri mövzusunda yazılmış beş dini-fəlsəfi əsər - "Pratyekabudda", "Kralın ən yaxşı şərabını saxladığı qab", "Azəristan ölkəsi", "Çarpışan qüvvələr" və "Qadın" adlı hekayətlər (nağıllar) daxildir. Göstərilən əsərlər Litva ədəbiyyatına əvəzsiz incilər, bənzərsiz surətlər, yeni bədii təsvir və ifadə vasitələri, əsrarəngsiz təşbeh və metaforalar silsiləsi, lirik-fəlsəfi duyğular dünyası və xüsusi bir Şərq zənginliyi gətirir.

Bu dəyərləndirmələri yazığının Azərbaycan mövzusunda yaratdığı "Azəristan ölkəsi", "Qartal haqqında nəğmə", "Çarpişan qüvvələr" və "Bolşeviklər" adlı əsərlər barədə də demək mümkündür.

Bununla yanaşı, V.Kreve "Azəristan ölkəsi" əsərində ermənilərin tipik antihumanist obrazını yaradıb. O, həmçinin, bu əsərində Qurandan bir sıra ayələri ilk dəfə Litva ədəbiyyatına gətirərək onların mənasını açıqlayan Avropa yazıçısı kimi çıxış edir.

1918-ci ildə Litva və Azərbaycan öz müstəqilliyini bəyan etdikdən sonra, V.Kreve fəaliyyətini əsasən Litva-Azərbaycan dövlətlərarası münasibətlərinin təşəkkül tapmasına yönəldib, Litvanın Bakıdakı Konsulluğunun təsis olunmasında iştirak edib və 1919-cu ilin martında Litva dövlətinin Cümhuriyyətdəki konsulu təyin olunub. V.Krevenin 1919-1920-ci illərdə Bakıda göstərdiyi diplomatik fəaliyyət, həmçinin, Paris Sülh Konfransında dövlətlərimizin müstəqilliyinin de-facto tanınması baxımından tarixi əhəmiyyət daşıyır.

İndi isə keçək əsas mətləbə. Azərbaycan-Litva dövlətlərarası münasibətləri müstəvisində 2006-2022-ci illərdə Bakıda və Vilnüsə rəsmi dövlət səfərləri çərçivəsində baş tutmuş zirvə görüşlərində aparılan danışıqlar zamanı, ikitərəfli tərəfdaşlıq əlaqələrimizə yeni stimül vermək və qarşılıqlı etimadı gücləndirmək məqsədilə, xalqlarımız arasındakı qədim mədəni əlaqələrdən, həmçinin, Vintsas Krevenin çoxvektorlu fəaliyyətinin Azərbaycanla bağlı ədəbi, mədəni, ictimai-siyasi və diplomatik irsindən dəfələrlə etibarlı körpü kimi istifadə olunub.

Bununla bağlı vacib məqamlar Litva Prezidenti Valdas Adamkusun Azərbaycana (iyun 2006), Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Litvaya (sentyabr 2007), həmçinin, Litva Prezidenti Gitanas Nausedanın Azərbaycana (may 2022) rəsmi səfərləri zamanı onların şərəfinə verilmiş rəsmi ziyafətlərdə etdikləri çıxışlarında və bu səfərlərin yekunlarına dair mətbuat üçün bəyanatlarında paradiqmatik şəkildə əks olunub. Bu müddəanı əks etdirən konkret örnəklərə müraciət edək.

2006-cı il iyunun 8-də Litva Prezidenti Valdas Adamkusun Azərbaycana ilk rəsmi səfəri zamanı onun şərəfinə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və xanımı Mehriban Əliyevanın adından verilən rəsmi ziyafətdə söylədiyi nitqdə sözügedən tarixi və ictimai-siyasi məqamlar bu cür ehtiva olunub:

"Zati-Aliləri cənab Prezident İlham Əliyev!

Sizin valehedici və ecaskar dost ölkənizdə xoş bir ünsiyyət şəraitində qonaq olduğumuz üçün, mən və Litva nümayəndə heyətinin üzvləri böyük məmnunluq hissləri keçiririk. Bütün nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə və diqqətə görə Sizə səmimi-qəlbədən təşəkkür edirəm.

Cənab Prezident, biz bu gün Bakıda yalnız ticarət, xarici siyasət və təhlükəsizlik sahəsindəki əlaqələrimizə yeni təkan vermək üçün görüşürük. Belə ki, bizim görüşümüzün gündəliyində, həmçinin, Baltik və Qafqaz dövlətlərinin regional əməkdaşlığının genişləndirilməsi, Avropa Birliyi ilə Azərbaycan arasında siyasi, iqtisadi və enerji sahəsində tərəfdaşlıq münasibətləri, Qafqazın həyatını tutqunlaşdıran münaqişələrin sülh yolu ilə həlli yollarının axtarışı kimi mühüm məsələlər durur.

Xüsusilə vacibdir ki, bugünkü dialoqumuzun əsasında bizi bir-birimizə bağlayan qarşılıqlı etimad və rəğbət hissləri ilə yanaşı, Litva və Qafqaz xalqlarının qədim tarixi əlaqələri də durur. Biz hələ 1918-ci ildə, - müstəqil dövlətlərimiz yaradılan dövrdə, bir-birimizə ciddi şəkildə maraqlı göstərmiş və hətta diplomatik münasibətlər qurmaq üçün çalışmışıq.

Hələ XX əsrin əvvəllərində, - o zaman burada yaşamış və neft sənayesində çalışmış, habelə poçt xidmətində, orduda qulluqda olmuş çoxlu litvalı Azərbaycanın ictimai həyatında fəal iştirak etmişlər.

Litva ədəbiyyatının klassiki, yazıçı Vintsas Kreve-Mitskəviçyus o dövrdə Bakı universitetinin ilk professorlarından biri olmuş, Bakı litvalıları cəmiyyətinin sədri kimi müstəqil Azərbaycan Respublikasının quruculuğu işlərində fəal çalışmış və Litvanın Cümhuriyyətdəki ilk konsulu olmuşdur."

Litva prezidenti Valdas Adamkus onun şərəfinə verilən rəsmi ziyafətdə nitq söyləyən zaman.

Bakı, Yaxtklubun ziyafət zalı, 8 iyun 2006-cı il.

Vintsas Krevenin Azərbaycandakı ictimai-mədəni, elmi və diplomatik fəaliyyətindən və Cümhuriyyət quruculuğundakı işlərindən qaynaqlanan mədəniyyət diplomatiyası faktorundan Azərbaycan-Litva münasibətlərini daha da istiləşdirmək üçün istifadə edilməsinin gözəl nümunəsi olaraq Prezident İlham Əliyevin 2007-ci il sentyabrın 13-də Litvaya ilk rəsmi səfəri zamanı onun şərəfinə Litva Prezidenti Valdas Adamkusun və xanımı Alma Adamkieninin adından verilən rəsmi ziyafətdə etdiyi nitqindən bəzi fikirləri səciyyəvi misal kimi təqdim etmək istərdik:

"...Litva və Azərbaycan xalqları arasındakı əlaqələr sabit və genişdir. Ötən əsrin əvvəllərində Bakıda yaşayan litvalılar Azərbaycanın ictimai həyatında fəal rol oynamışlar. Litva ədəbiyyatının klassiki, Azərbaycanda dərc olunmuş əsərlərin müəllifi Vintsas Kreve-Mitskəviçyus o dövrdə Bakı universitetinin professoru olmuş, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin quruculuğu işlərində fəal çalışmış və Litvanın Azərbaycandakı ilk konsulu işləmişdir. Həmin dövrdə xalqlarımız arasında ədəbi-mədəni əlaqələr də genişlənməmişdir. Azərbaycan xalqının məşhur qəhrəmanlıq dastanı "Kitabi-Dədə Qorqud", dahi Azərbaycan

şairi Nizamının və digər görkəmli simaların əsərləri Litva dilinə, görkəmli Litva ədəblərinin əsərləri isə Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir".

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev onun şərəfinə verilən rəsmi ziyafətdə nitq söyləyən zaman.

Vilnüs, Prezident sarayı, 13 sentyabr 2007-ci il.

Hər iki ölkənin dövlət başçısının nitqlərinin dinləndiyi bu tədbirdə o zaman bilavasitə iştirak etdiyim üçün Azərbaycan Prezidentinin çıxışının yaratdığı müsbət reaksiyanı yaxşı xatırlayıram. Onda Prezident İlham Əliyevin çağdaş Azərbaycan-Litva dövlətlərarası münasibətlərini yeni məzmun və keyfiyyət səviyyəsinə qaldırmaq məsələsinə xalqlarımızın qədim ədəbi və mədəni əlaqələrinə, dövlətlərarası münasibətlərimizin 1918-1920-ci illərdə Cümhuriyyət dövründə qoyulan təməlinə istinadən yanaşması, həm də bu əlaqələrin o taleyüklü dövründə ictimai-siyasi, diplomatik və mədəni sahələrdə əldə edilmiş ortaq dəyərləri ön plana çəkməsi, Litva dövlətinin rəhbərliyində, ölkənin siyasi və mədəni elitasında çox müsbət rezonans yaratmışdı.

Daha sonra Prezident Valdas Adamkusun Vilnüsdə bu rəsmi ziyafətdə söylədiyi nitqində də dövlətlərarası münasibətlərimizdə qədim Litva-Azərbaycan mədəni əlaqələrinin, həmçinin, Vintsas Krevenin Azərbaycan mövzulu əsərlərinin mühüm əhəmiyyət kəsb etməsi ilə bağlı səslənən məqamlar aşağıda təqdim olunan parçada öz ifadəsini obrazlı şəkildə tapıb:

"Zati-Aliləri cənab Prezident İlham Əliyev!

Mən xanımım Alma ilə birlikdə Sizi ölkəmizdə qəbul edib, xalqlarımızın dostluğu naminə qapını üzünüzdə daha geniş açdıyımız üçün çox məmnunuq. Yüz ildən artıq tarixi kökləri olan və bu gün yeni əlaqə formaları, təzə təşəbbüslər sayəsində daha da möhkəmlənən bu dostluğu mən olduqca yüksək qiymətləndirirəm.

Cənab Prezident!

Sizin bu səfəriniz tarixi səfərdir. Azərbaycanın dövlət başçısının Litvaya bu ilk rəsmi səfəri dinamik surətdə inkişaf edən yaxın tərəfdaşlıq əlaqələrimizin genişlənməsinə, şübhəsiz ki, yeni təkan verəcəkdir.

2006-cı ildə Azərbaycana rəsmi səfərimi və 2007-ci ilin iyun ayında GUAM ölkələrinin Bakıda keçirilmiş zirvə görüşündə iştirakımı böyük məmnuniyyətlə xatırlayıram. Əldə etdiyiniz iqtisadi uğurlar, xalqınızın zəhmətkeşliyi, ölkənizin mədəniyyəti və təbiətin gözəlliyi onda məni məftun etdi.

Mən füsunkar ölkənizə valeh olmuş ilk litvalı deyiləm. Litva ədəbiyyatının klassiki və Bakı Universitetinin müəllimi Vintsas Kreve-Mitskəviçyus təxminən 100 il bundan əvvəl yazdığı "Azərbaycan ölkəsi" adlı əsərində ölkənizin gözəlliyini tərənnüm etmiş, litvalıları xalqınızın mədəniyyəti, mifologiyası və əfsanələri ilə tanış etmişdir. Yazıçı Vintsas Kreve-Mitskəviçyus bu gözəl əsəri yazan dövrdə bir çox litvalılar müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyətinin quruculuq işlərində və ölkənizin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edirdilər".

2007-ci ilin oktyabr ayında Litva ictimaiyyəti Vintsas Krevenin anadan olmasının 125 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbirlərini keçirməyə hazırlaşdı. Həmin ilin sentyabrında Prezident İlham Əliyev müstəqil Azərbaycan-Litva dövlətlərarası əlaqələri tarixində ilk dəfə olaraq Litvaya rəsmi səfərə gəldi. Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti və Litva Elmlər Akademiyası bu xoş fürsətdən istifadə edərək, V.Krevenin xatirəsinin Azərbaycanda əbədiləşdirilməsi ilə bağlı öncədən təşəbbüslə çıxış etdilər və Litva Prezidenti Valdas Adamkusa müvafiq müraciət ünvanladılar. Müraciətdə təklif və xahiş olunurdu ki, Litva Prezidenti Azərbaycan Prezidenti ilə səfər çərçivəsində aparılacaq danışıqlarda bu məsələni də gündəmə gətirsin. Həqiqətən, dövlət başçıları danışıqlarda diqqət mərkəzində duran digər mətləblərlə yanaşı bu məsələni də müzakirə etdilər və nəticədə bu barədə ümumi razılığa gəldilər.

2007-ci il sentyabrın 14-də Palanqa şəhərindəki "Palanqa" hotelində Prezidentlər Valdas Adamkus və İlham Əliyev Azərbaycan dövlət başçısının Litvaya rəsmi səfərinin yekunlarına dair mətbuat üçün bəyanatlarla çıxış etdilər. Əhəmiyyətli haldır ki, Prezidentlər danışıqlar zamanı qəbul olunmuş digər vacib qərarlarla yanaşı, həmçinin, Vintsas Krevenin xatirəsinin Azərbaycanda əbədiləşdirilməsi ilə bağlı əldə olunmuş ilkin razılıq barədə açıqlamalar verdilər.

Litva Prezidenti Valdas Adamkus bəyanatında həmin razılığı bu cür açıqladı:

"Cənab Prezident!

Mən bildirmək istəyirəm ki, bizim klassik yazığımız, cəmiyyətinizin görkəmli xadimi olmuş Vintsas Kreve-Mitskəviçyusun anadan olmasının 125-ci ildönümü münasibətilə Bakı şəhərində xatirə lövhəsinin açılmasına verdiyiniz razılığa görə Sizə olduqca minnətdaram. Bu, bizim nəinki siyasi və beynəlxalq sahələrdə əlaqələrimizi, həm də xalqlarımız arasında mədəni sahədə münasibətlərimizi möhkəmləndirəcəkdir.

Mən, gələcək əməkdaşlığımız üçün çox geniş perspektivlər açan bu səfərinizə görə Sizə bir daha öz təşəkkürümü bildirirəm".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev isə bəyanatında sözügedən razılaşmanı belə şərh etdi:

"Biz mədəniyyət işçilərindən ibarət nümayəndə heyətlərinin mübadiləsi barədə razılığa gəldik. Bu, bizim əməkdaşlığı daha da zənginləşdirəcək. Əlbəttə ki, xalqlarımız mövcud olan qarşılıqlı irsimizi qoruyub saxlayır.

Bugünkü razılaşmaya uyğun olaraq, Litvanın tanınmış dövlət xadimi Vintsas Kreve-Mitskəviçyusun anadan olmasının 125-ci ildönümü münasibətilə Bakı şəhərində vaxtilə onun yaşadığı binaya xatirə lövhəsi vurulacaqdır.

Bu, ölkələrimiz arasında səmimiyyətə və tarixi münasibətlərimizə dəlalət edən işarədir".

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev və Litva prezidenti Valdas Adamkus mətbuata bəyanatlarla çıxış edən zaman. Palanqa şəhəri, 14 sentyabr 2007-ci il.

2022-ci il mayın 17-də Litva Prezidenti Gitanas Nauseda Azərbaycana rəsmi səfərə gəldi. Litvanın dövlət başçısı və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Bakıda həm ikitərəfli əlaqələr formatında, həm də Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı proqramının çoxtərəfli əməkdaşlıq ölçüsü çərçivəsində konstruktiv danışıqlar apardılar. Danışıqlar zamanı Cənubi Qafqazda İkinci Qarabağ müharibəsindən sonrakı vəziyyət, Aİ-nin Şərq Tərəfdaşlığı platforması kontekstində Aİ ilə Azərbaycan arasında əlaqələr, o cümlədən, yeni sazişin imzalanması üzrə danışıqların yekunlaşdırılması perspektivləri, daha fəal əməkdaşlıq və strateji enerji tərəfdaşlığı məsələləri, həmçinin, iqtisadiyyat, ticarət, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, təhsil, enerji, idman və başqa sahələrdə əməkdaşlığın bir çox vacib aspektləri geniş şəkildə müzakirə olundu.

Ölkə başçıları həm təkbətək görüşlərdə, həm də göstərilən məsələlərlə bağlı geniş tərkibdə aparılan müzakirələr zamanı məmnuniyyətlə ölkələrimiz arasındakı güclü siyasi əlaqələri, ikitərəfli gündəliyə aid müxtəlif məsələlərin həllinə kömək edən siyasi dialoqu vurğuladılar.

Həç də təsadüfi deyildir ki, sözügedən siyasi dialoqa dəlalət edən və səfər çərçivəsində xüsusilə diqqət çəkən tədbirlərdən biri də vaxtilə Vintsas Krevenin dərns dediyi binada - indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində V.Kreve adına auditoriyanın və onun xatirə baryefinin açılış mərasimi oldu. Bununla yanaşı, V.Krevenin Bakıdakı fəaliyyəti və onun 28 aprel işğalından sonra Litva konsulluğunun adından sənəd düzəltmə yolu ilə ölümdən xilas etdiyi minlərlə insan haqqında Prezident G.Nausedanın verdiyi bilgiləri də bu səfərin vacib siyasi məqamlarından biri kimi dəyərləndirmək istərdik. Bu bilgilər Litva dövlət başçısının Azərbaycana rəsmi səfərinin yekunlarına dair Azərbaycan və Litva Prezidentlərinin 18 may 2022-ci ildə mətbuata bəyanatlarla çıxışı zamanı Prezident Gitanas Nausedanın verdiyi bəyanatdan aşağıda təqdim olunan parçada yer alıb:

"Zati-Aliləri Prezident İlham Əliyev!

Nümayəndə heyətimlə birgə Azərbaycana səfərə gəlmək çox xoşdur. Təhsil sahəsi üzrə nümayəndə heyəti də Azərbaycana gəlib. Litva universitetlərinin rektorları ali təhsil sahəsində əməkdaşlığı gücləndirmək istəyirlər. Əsas məqsəd Azərbaycan universitetləri ilə birgə ikili diplom - təhsil proqramlarının qurulmasıdır.

Bu kontekstdə demək istəyirəm ki, həyat yoldaşım Diana indi Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində auditoriyanın açılış mərasimindədir. Auditoriya litvalı yazıçı Vintsas Kreve-Mitskəviçyusun adını daşıyır. Vintsas Kreve görkəmli və müstəsna bir şəxsiyyət idi. O, yüz il öncə, 1919-1920-ci illərdə müstəqil Azərbaycan Respublikasında Litva konsulu kimi çalışmışdır. Konsul V.Kreve Litva Respublikasının vətəndaşlığı sənədlərini vermək yolu ilə minlərlə insanı bolşeviklərin qırmızı terrorundan xilas etmişdir.

Cənab Prezident, bizi Bakıda səmimi qarşılıqlığımıza görə təşəkkür edirəm və Sizi Vilnüsə səfərə dəvət edirəm".

Litva prezidenti Gitanas Nauseda Azərbaycana rəsmi səfəri çərçivəsində Prezident İlham Əliyevlə görüş zamanı. Bakı, 18 may 2022-ci il.

Düşünürük ki, V.Krevenin fəaliyyətinin Bakı dövrü ilə bağlı Prezidentlərin çıxışlarından yuxarıda təqdim olunan parçalarda yer almış istinadlar və dəyərləndirmələr, həmçinin, mədəniyyət siyasətimizi litvalıların dünyagörüşünə və düşüncə tərzinə uyğun şəkildə həyata keçirmək üçün olduqca münbit bir zəmin yaradır və geniş imkanlar açır.

İkitərəfli beynəlxalq münasibətləri ortaq təmas nöqtələrinə söykənərək inkişaf etdirmək işində xalqlar arasındakı qədim mədəni əlaqələr müstəsna rol oynayır. Çünki bu əlaqələr, ilk növbədə hər iki xalqın tarix və mədəniyyətinin ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Mədəniyyətlərarası əlaqələrdə və dövlətlərarası münasibətlərdə isə yüksək səviyyəli anlaşmalar əldə etmək üçün xalqların bir-birinin tarixi və mədəniyyəti ilə yaxından tanış olması faktoru getdikcə aktual mahiyyət kəsb edir. Bu mənada beynəlxalq ictimai əlaqələri ictimai diplomatiyanın (və ya xalq diplomatiyasının) bir forması saymaq olar. İctimai diplomatiya, əsasən iki yönümdə - kommunikativ və mədəniyyət diplomatiyası siyasəti istiqamətlərində həyata keçirilir ki, onun məqsədlərindən biri ölkələr və

xalqlar arasında bilavasitə təmas nöqtələrini tapıb ölkənin siyasəti və dəyərləri haqqında daha çox bilgiler verməkdir.

Digər tərəfdənsə ictimai diplomatiya güvənli, faydalı və dayanıqlı beynəlxalq əlaqələrin inkişafına xidmət edən daşıyıcı seqment olaraq, həm də ölkələrin bir-biri ilə konstruktiv və məhsuldar əlaqələr qurmaq səyləri ilə uzlaşır. İctimai diplomatiya ilə mədəniyyət diplomatiyası arasında çox sayda oxşar məqamların olduğunu nəzərə alaraq, mədəni irsimizi Baltik ölkələrində yaymaq işinə mədəniyyət siyasəti prizmasından qısaca nəzər salmaq, Vintsas Kreveni və Azərbaycan mədəniyyətini bir-birinə bağlayan çoxşaxəli tellər əsasında müxtəşər şərhlər verərək bu barədə bəzi fikirləri bildirmək istədik.

Litva mədəniyyətində 2002-ci, 2007-ci, 2012-ci, 2017-ci və 2022-ci illər Vintsas Krevenin yubiley illəri kimi qeyd olundu. Göstərilən illərdə V.Krevenin anadan olmasının 120, 125, 130, 135 və 140 illik yubileyləri münasibətilə Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə keçirilmiş silsilə tədbirləri, həm də Azərbaycan mədəniyyət siyasətinin bu ölkədə reallaşdırılması və mədəni irsimizin yayımlanmasının kreativ üsullarından biri kimi səciyyələndirmək olardı.

V.Krevenin 125 illik yubiley axşamında iştirak etmiş Litva və Latviya azərbaycanlıları diasporunun təmsilçiləri Azərbaycanın Litvadakı səfiri Naira Şahtaxinskaya ilə birlikdə. Vilynüs, 30 noyabr 2007-ci il.

Cəmiyyət sözügedən yubiley tədbirlərini "Litva-Azərbaycan mədəniyyətlərarası dialoqu" layihəsi çərçivəsində LR Seyminin Konstitusiyaya zalında, Kaunasdakı Litva yazıçıları muzeyində, V.Krevenin Vilynüsdəki mənzil muzeyində, həmçinin, yazıçının Subartonis kəndindəki ev-muzeyində, Litva paytaxtındakı Milli İcmalar Evinə, Mərkəzi zabitlər evində, Varena rayonu kitabxanasında, V.Kreve adına Merkinə qəsəbə gimnaziyasında, Varena rayonu "Merkio kratas" qəzetinin redaksiyasında keçirib. Bununla yanaşı, Cəmiyyətin təşəbbüsü ilə "Vilynüs-Bakı: mədəniyyət körpüləri" mövzusunda beynəlxalq elmi konfranslar, musiqili-ədəbi axşamlar, dəyirmi masalar təşkil olunub, kitab sərgiləri və nadir tarixi sənədlərdən ibarət ekspozisiyalar sərgilənib.

V.Krevenin 120 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdən görüntülər. Vilynüs, 29 noyabr 2002-ci il.

Göstərilən tədbirlər Litva parlamentinin Elm, təhsil və mədəniyyət komitəsi, Litva Elmlər Akademiyası, LR Mədəniyyət Nazirliyi, LR Elm və Təhsil Nazirliyi, Litva ədəbiyyatı və folkloru institutu, Litva Yazıçılar İttifaqı, Litva Respublikası Hökuməti yanında Milli azlıqlar və mühacirət departamenti, Vilynüs şəhər bələdiyyəsi, Varena rayonu bələdiyyəsi, YUNESKO-nun Litva Milli Komissiyası, habelə digər ictimai-mədəni qurumlarla və QHT təşkilatları ilə birgə gerçəkləşdirilib.

V.Krevenin 120 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdən görüntülər. Vilynüs, 29 noyabr 2002-ci il.

Tədbirlər zamanı Azərbaycanın memarlıq abidələri, İcərişəhər, atəşgahlar və Novruz ənənələri, Qafqaz Albaniyasının kilsə və monastırları, İslam məbədləri, milli geyimlər, yeməklər və musiqi alətləri, xalq musiqisi və rəqsləri, ədəbiyyat və incəsənət inciləri barədə süljetlər, Qarabağ tarixinə aid slaydlar, həmçinin, ölkəmizin rəngarəng təbiət təsvirlərindən ibarət video görüntülər nümayiş etdirildi. Muğam musiqisinin müşayiəti ilə, tanınmış Litva teatr aktyorları və bədii qiraət ustaları Tomas Vayseta (1933-2018), Dalya Mixelyaviçyute, Virginiya Koxanskite və Yuozas Şalkauskasın ifasında Nizami, Xaqani, Mirzə Şəfi Vazeh, Hüseyin Cavid, Səməd Vurğun, Abdulla Şaiq, Rəsul Rza və Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığında Litva dilinə tərcümə olunmuş nümunələr səsləndi, V.Krevenin Azərbaycan mövzulu əsərlərindən parçalar oxundu.

V. Krevenin 120 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdən görüntülər. Vilynüs, 29 noyabr 2002-ci il.

V.Krevenin 125 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdən görüntülər. Vilynüs, 30 noyabr 2007-ci il.

Bununla bərabər, həmin tədbirlərdə 1917-1920-ci illərdə Azərbaycanda getmiş coşqun ictimai-siyasi proseslər, bolşevik-daşnak hərbi qüvvələri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı törədilən qətlialmlar (1918-ci il mart-aprel soyqırımı, Şamaxı, Quba qırğınları və s.), Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması və onun Baltik dövlətləri ilə siyasi əlaqələri, 28 aprel çevrilişi və Azərbaycanın bolşevik Rusiyası tərəfindən işğal edilməsi barədə litvalı politoloq və tarixçilərin çıxışları dinlənilirdi. İctimaiyyətə bu hadisələrə aid arxiv sənədlərindən, mətbuat materiallarından, foto görüntülərdən və tarixi kitablardan ibarət sənədli ekspozisiyalar təqdim olundu. Tədbirlər zamanı, həmçinin, V.Krevenin yaradıcılığında yer almış tarixi, ədəbi və ictimai-siyasi faktlardan istifadə olunmaqla Ermənistan-Azərbaycan, Qarabağ münaqişəsinin qaynaqları və səbəbləri barədə bilgiler verildi. Özü də, bu məlumat və şərhlərin mütlüm bir qismi V.Krevenin "Azərbaycan ölkəsi" əsəri və "Bolşeviklər" sənədli oçerki, həmçinin, onun epistolıyar irsi əsasında təqdim olundu.

V.Krevenin 125 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdən görüntülər. Vilynüs, 30 noyabr 2007-ci il.

Sözügedən tədbirlərə Litva Elmlər Akademiyasının akademikləri, Litva ədəbiyyatı və folkloru institutunun alimləri, Litva Yazıçılar İttifaqının rəhbərləri, Litva EA Tarix institutunun elmi əməkdaşları, Vilynüs Universitetinin professorları, habelə digər elmi, pedaqoji, dini və mədəni qurumların nümayəndələri, LR Xarici işlər və Mədəniyyət nazirliklərinin rəsmiləri, millət vəkilləri, Azərbaycan, Rusiya, Macarıstan,

Türkiyə, Ukrayna, Gürcüstan, Moldova dövlətlərinin Litvada akkreditə olunmuş diplomatları, media nümayəndələri, Litva milli azlıqları icmalarının, həmçinin, digər ictimai təşkilatların təmsilçiləri qatılmışdılar. Tədbirlərdə orijinal məruzələr edildi, maraqlı diskussiyalar aparıldı və bütün bunlar ölkə mediası tərəfindən geniş işıqlandırıldı. Mətbuatda 30-dan artıq məqalə, reportaj, müsahibə və icmallar dərc edildi. Tədbirlər barədə 2002-2013-cü illərdə ümumi baxış müddəti 75 dəqiqə olan 5 qısametrajlı sənədli film yaradıldı və Litva milli televiziyanın efirində nümayiş etdirildi.

V.Krevenin 130 illik yubileyinə həsr olunmuş “Vilnüs – Bakı: mədəniyyət körpüləri” mövzulu beynəlxalq elmi konfransdan görüntü. Litva Respublikası Seyminin Konstitusiyaya zalı. 26 oktyabr 2012-ci il.

Qeyd olunanlara istinadən belə nəticəyə gəlmək olar ki, V.Krevenin fəaliyyətinin Bakı dövrü, onun burada gördüyü əhəmiyyətli işlər və xalqımızın qədim tarixindən, folklorundan, fəlsəfəsindən və dini dəyərlərindən yararlanaraq yaratdığı gözəl əsərlər, Azərbaycan və Litva arasında salınan möhtəşəm bir körpü kimi bu gün də xalqlarımız arasındakı qarşılıqlı anlaşma ənənələrinin zənginləşməsinə və yeni tarixi şəraitdə inkişaf edən Azərbaycan-Litva ictimai-siyasi və mədəni münasibətlərinin optimallaşdırılmasına xidmət edir, hər iki müstəqil xalqın bir-birinə daha da yaxınlaşmasına öz səmərəli təsirini göstərir...